

БОТАНИЧЕСКИТЕ КОЛЕКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ ПРИ БАН*

СТЕФАН СТАНЕВ

На 1 юни 1919 г. към тогавашния Царски естественоисторически музей в София е открит и Ботанически отдел. Заслугата за това е най-вече на директора на музея д-р Иван Буреш, но обективността изисква да се каже, че разкриването и дейността на отдела не са били възможни без съгласието и подкрепата на цар Борис III. Музеят с неговите отдели и останалите Царски природонаучни институти (Ентомологичната станция, Зоологическата градина, Ботаническата градина и др.) са практическа реализация на интересите на цар Фердинанд и цар Борис III към зоологията и ботаниката. Те са се издържали с техните лични средства.

Основната цел, която си поставя д-р Буреш със създаването на Ботаническият отдел, е „да отстрани пречките, които са спъвали досега правилното развитие на българската флористика“¹. Най-големите пречки според него са били следните:

1. „В България няма нито един достъпен, подреден и голям хербарий от българската флора, който да служи на ботаниците за определяне и сравнение на събраните от тях растения.“

2. „Няма библиотека, която да съдържа по-обширна флористична литература и която ботаниците да могат свободно да ползват.“

3. „Няма между българските ботаници общуване и свързаното с него научно съревнование, което дава силен подтик за всяка научна мисъл.“²

Изброените трудности са всъщност и главните задачи, които е трябвало да решава отделът за постигането на поставената цел.

Възникването на идеята за разкриване към Царския естественоисторически музей на Ботанически отдел и поставената пред него твърде амбициозна цел не могат да бъдат добре разбрани, ако не се изхожда от състоянието на ботаниката в България след Първата световна война и въобще през първите две десетилетия на века. На тези въпроси обаче тук няма да се спираме, тъй като те са разгледани в друга наша статия (С т а н е в, 1977). Ще повторим само, че откриването на Ботаниическият отдел към музея е едно положително явление, което оказва благоприятно въздействие върху развитието на нашата ботаника особено през първите години на неговото съществуване. По-късно с разкриването в Университета на нови ботанически катедри (по земеделска ботаника в Агрономо-лесовъдния факултет, 1922 г., и по обща ботаника във Физико-математическия факултет, 1929 г.) и с основаването на Българското ботаническо дружество (1923 г.) отделът започва

* Доклад на юбилейната научна сесия по случай стогодишнината на НПМ, София, 5 октомври 1989 г.

¹ Личен архив на акад. И. Буреш (ЛАНБ). Отчет на И. Буреш от 10. V. 1920 г. за дейността на Ботаниическият отдел за времето 1. I. 1919 — 1. IV. 1920 г.

² Пак там.

да играе по-второстепенна роля и през 1947 г. преминава към новооткрития Ботанически институт при БАН.

При изграждането на хербариума като първостепенна задача д-р Буреш смята събирането и подреждането в музея на частните колекции на всички наши първи ботаници флористи, за да станат те достъпни за научно ползуване и за да се спасят от похабяване и разпиляване. Тази задача е изпълнена много добре. Само за няколко години — от 1919 до 1925, благодарение на енергичните действия и настойчивостта на д-р Буреш в музея постъпват (закупени или подарени от собствениците им) хербариумите на Иван Нейчев, Вацлав Стрибърни, Андрей Тошев, Божимир Давидов, Иван Урумов, Иван Мърквичка — син, Александър Дряновски, Анани Явашев. Този интересен и много съществен момент от нашата ботаническа история е разгледан обстойно в цитираната по-горе статия и ако тук ни се иска да кажем още нещо, то е, за да потвърдим, че дори само това да беше дейността на Ботаническия отдел, тя пак заслужаваше нашето най-голямо признание.

Материали за изграждащия се в музея хербариум се набавят и от ботаническите екскурзии, субсидирани от музея, до интересни и все още слабо проучени във флористично отношение райони в страната. Така например само за една година — от юли 1919 до юли 1920 г., са проведени екскурзии до: Етрополска Стара планина (12—13. VII. 1919 г.), Северозападна Рила (22—25. VII. 1919 г.), Средни Родопи (5—8. VIII. 1919 г.), Североизточна Рила (5—7. IX. 1919 г.), Кресненско дефиле (28. III. 1920 г.), Средни Родопи (18—20. V. 1920 г.), Странджа (3—19. VII. 1920 г.) и още над 20 еднодневни екскурзии до Витоша, Люлин и София. Участници в изброените екскурзии са много често Н. Стоянов, Б. Стефанов, Б. Ахтаров, И. Буреш и цар Борис III. По време на екскурзиите са събрани над 2000 вида растения в по няколко екземпляра, между които и много нови за науката и за България таксони — *Jasionella bulgarica* Stoj. et Stef., *Vicia orbelica* Stoj. et Stef., *Juniperus pygmaea* C. Koch, *Tillaea muscosa* L., *Tulipa australis* Link., *Isoetes setacea* Lam., *Epimedium pubigerum* (DC.) Moench et Des., *Erica arborea* L., *Hypericum androsaemum* L. и др.

Ботанически екскурзии от същите участници, макар и не така интензивно, са провеждани и по-късно: на 26. V. 1926 г. до Бачковския манастир, от 21 до 24. VI. 1929 г. в Северозападна Рила, от 19 до 22. VI. 1926 г. в Родопите и Рила и др. През 1936 г. Н. Стоянов и Б. Ахтаров многократно събират растения в планината Голо бърдо, а Ахтаров — в Пирин планина и в околностите на гр. Трън. През 1932 г. Г. Трифонов (командирован учител в Ботаническия отдел) събира растения по скалите над Белово и Сестримо и т. н.¹

Събраните по време на екскурзиите материали, освен че са обогатили в значителна степен хербариума, са послужили и за написването на редица публикации по флората на България (вж. по-нататък).

Според Ахтаров (1943) към 1943 г. хербариумът на Ботаническия отдел при Царския естественоисторически музей е броял около 100 000 листа. Отделно е имало и друг хербариум с „богат европейски материал“ (точната бройка на видовете и листата не се посочва), който е бил подреден в отделни шкафове. Тези материали са изписвани от чужбина или са получавани чрез обмен: на 18. IV. 1937 г. от Прага са получени 300 растения

¹ ЛАИБ. Отчет на И. Буреш от 10. V. 1920 г. за дейността на Ботаническия отдел за времето 1. I. 1919 — 1. IV. 1920 г.; Отчет на И. Буреш от 6. V. 1921 г. за дейността на Ботаническия отдел за времето от 1. IV. 1920 до 1. IV. 1921 г.; Рапорт на Б. Ахтаров до директора И. Буреш от 10. V. 1921 г.; Хронологични бележки на д-р И. Буреш за дейността на Ботаническия отдел в дати и факти (1928—1939).

срещу изпратени наши, на 12. III. 1928 г. от Kew Garden (Лондон) — 136 вида срещу изпратени луковици от *Lilium jankae* и т. н.¹

Няколко години след сливането на Ботаническият отдел с Ботаническият институт при БАН хербариумът е пренесен в института и сега съставлява основната част от неговия голям хербариум.

В Ботаническият отдел е имало и малки колекции от водорасли, лишей, мъхове и растителни фосили. За произхода, състава и броя на материалите в тези колекции се знае малко и често за тях може да се съди по косвени данни. Известно е, че още преди откриването на Ботаниическият отдел в музея е имало сбирка от тропически плодове, подарена от чешкия изследовател на Африка д-р Е. Holub, както и друга от морски водорасли, събрани от д-р Reinike (Кил, Германия) (Станев, 1977). Към карпологическата сбирка, изглежда, по-късно са добавяни някои плодове и шишарки от български растения. За колекцията от мъхове в музея може да се съди от публикацията на J. Györfy "Fission der Kapsel von *Orthotrichum affine* (Misci) aus Bulgarien" (1940), в предговора на която той благодарни на Н. Стоянов за възможността да ревизира мъховете в музея при подготовката на своя *Atlas bryothematologicus*, както и от един документ в личния архив на д-р Буреш, в който той пише, че Н. Арнаудов му е обещал да даде за музея една сбирка от мъхове (Станев, 1977). За сбирката от лишей научаваме от статията на P. Cretzoiu „Zur Flechten Flora von Bulgarien“ (1936). Авторът отбелязва, че е използвал в публикацията си и неголямата сбирка от лишей в Ботаниическият отдел на музея, събрана от Н. Стоянов, Б. Стефанов, Х. Грънчаров, геолозите Н. Николов, К. Захариева и др. Основата на сбирки от растителни фосили е поставена от материалите на А. Дряновски и И. Буреш, събирани от тях още през 1901 г. в плиоценските наслаги при с. Кътина, Софийско. Към тях по-късно са прибавени и други образци — през 1931 г. Н. Стоянов донася растителни фосили от олигоценските наслаги при с. Подгумер, Софийско. Съдбата на тези малки сбирки не е напълно известна, но най-вероятно те са били предадени на Ботаниическия и Геологическия институт при БАН.

Постъпващите в музея материали са се нуждаели от техническа обработка, от определяне, подреждане и т. н. Първоначално тази работа доброволно и безвъзмездно вършат Н. Стоянов, Б. Стефанов, Б. Ахтаров и И. Урумов, а от 1. III. 1920 г. в продължение на година и половина Б. Ахтаров е временен нещатен асистент с допълнително възнаграждение. Назначаването на ботаник и на други специалисти по бюджетни причини не е било възможно, но по идея на директора Буреш Министерството на народната просвета започва да командирова в музея гимназиални учители, проявяващи стремеж към научна работа. По този начин в Ботаниическият отдел са работили Т. Георгиев, М. Добрев, Б. Давидов, Б. Ахтаров, П. Балабанова, М. Шосев, Г. Трифонов, А. Стрезов, Б. Бързаков². По-голямата част от научната обработка и от подреждането на хербариума обаче извършват Б. Давидов (1922—1927 г.) и Б. Ахтаров, който от 1931 до 1937 г. работи в отдела като командирован учител асистент, а от 1937 г. — като уредник (също на щат към Министерството на народната просвета, което от 1937 г. вече ежегодно предвижда в бюджета си по две асистентски и по две уреднически места).

¹ ЛАИБ. Хронологични бележки на д-р И. Буреш за дейността на Ботаниическият отдел в дати и факти (1928—1939).

² ЛАИБ. Отчет на И. Буреш от 6. V. 1921 г. за дейността на Ботаниическият отдел за времето от 1. IV. 1920 до 1. IV. 1921 г.; Тулешков (1957, 1960), Станев (1977).

С разкриването на Ботаническият отдел започва да се отделя специално внимание и на обогатяването на музейната библиотека с ботаническа литература. Заслугата и в това дело е най-вече на директора Буреш — голям библиофил и библиограф. Снабдяването с литература става по няколко начина: чрез закупуване на монографии и други ценни книги (от В. Стрибърни са били закупени и отпечатъци от статиите на Й. Веленовски за флората на България), чрез размяна (срещу „Известия на Царските природонаучни институти в София“ в музейната библиотека са се получавали 27 списания от чужбина с ботаническа тематика), чрез дарения (през 1937 г. от проф. Веленовски, Прага, е получена една голяма пратка с ботанически книги), чрез събиране и комплектуване на отпечатъци от статии на наши и чуждестранни автори и др.

По финансови и други причини библиотеката не достига равнището на богатите европейски специализирани библиотеки, но все пак тя до голяма степен изиграва ролята на ценен помощник в работата на ботаниците. Достатъчно е да се спомене, че библиографията на Стоянов (1939) за флората на България за периода 1928—1938 г. е съставена главно въз основа на книгите, списанията и статиите, намиращи се в библиотеката. От тази библиотека Ботаническият институт при БАН наследява около 5000 тома (Станев, 1977).

Ботаническият отдел не се превръща в траен център за научно общуване между ботаниците, както се предвиждало първоначално. Причините за това отчасти вече бяха споменати: откриването на нови ботанически катедри, които също изграждат свои научни хербариуми, невъзможността за разкриване в музея на щатни места или за командироване на повече ботаници, разширяването на тематиката на изследванията, основаването на Българското ботаническо дружество и издаването на неговия печатен орган „Известия на Българското ботаническо дружество“ и др. Независимо от това предприетите през първите години съвместни ботанически екскурзии, общата заинтересованост от комплектуването, подреждането и ползуването на хербариума, както и подкрепата и съдействието, което са получавали ботаниците при своята работа от страна на музея, допринасят много за установяването на трайни научни и приятелски връзки между младите и многообещаващи учени Н. Стоянов, Б. Стефанов, Б. Ахтаров, И. Буреш. По това време сред тях се ражда и идеята за основаване на ботаническо дружество (Станев, 1977).

Наред с работата по прибирането на споменатите частни хербариуми, по провеждането на ботанически екскурзии, обработката, определянето, подреждането и опазването на материалите, т. е. дейности, които съгласно със съвременната музейна терминология се означават като събирателска и фондова работа, в отдела се извършват и научни изследвания, дело преди всичко на Б. Давидов, Б. Ахтаров и Н. Стоянов.

Б. Давидов постъпва в музея в залеза на ботаническата си кариера — на 52 години. Той е един от най-активните и най-известните български ботаници през първото десетилетие и половина на века. От 1915 г. Давидов почти изоставя научната си работа. С поканването му в музея д-р Буреш между другото е искал той отново да се върне към нормалните си научни занимания. Основните му задължения са били да подреди научно хербариума, да състави каталог на съдържащите се в него растения и да подготви за печат събраните от него и от А. Явашев фитофолклорни материали. Въпреки предоставените му много добри условия за научна работа Давидов не може да преодолее кризата, настъпила в неговия живот, и да изяви творческите си възможности. Все пак за 5 години, отколкото работи в музея (1922—1927),

той успява да подготви каталога за едноседелните растения в хербариума, завършва изцяло и първата част на Ботаническият речник — „Фитолингвистика“, в която за пръв път у нас прави опит да даде научно обяснение на задачите на ботаническата номенклатура, както и на произхода на народните имена на растенията. Написва и две други малки статии, отнасящи се до един неизвестен момент от ботаническата ни история и до слабо познати и рядко употребявани у нас културни растения¹.

За разлика от Б. Давидов Б. Ахтаров печата първите си ботанически статии и се изгражда като учен именно в Ботаниическият отдел. До постъпването си в него през 1931 г. той работи като гимназиален учител и главен инспектор по природните науки в Министерството на народната просвета. Той е много добър познавач на растенията, автор на няколко определителя, предназначени за учители, ученици и любители. Задачите на Ахтаров в музея са същите като на Давидов — да се грижи за научната обработка и подреждането на хербариума, да го обогатява с нови материали и да завърши работата по „Материали за български ботанически речник“. С тези задължения Ахтаров се справя много добре. Специално трябва да се подчертае работата му по речника, който излиза под неговата редакция през 1939 г., допълнен с нови данни, особено за използването на растенията в народната медицина². „Материали за български ботанически речник“ е обобщение на творчеството на нашия народ в областта на фитофолклора и на опита му по използването на растенията за лечебни цели. Книгата е единствена досега по рода си у нас и освен чисто ботанически интерес представлява и голяма ценност за всеки, който се занимава с фитофолклора. На времето събужда голям интерес към лечебното действие на нашите билки и дава силен тласък в развитието на билкарството и фитотерапията.

По време на работата си в музея (1931—1946 г.) Ахтаров публикува (самостоятелно или в съавторство) 16 статии и се утвърждава като един от най-добрите наши флористи и таксономи. Част от трудовете му са написани въз основа на материалите в хербариума на музея („Папратовидните растения (*Pteridophyta*) в българския хербариум при Царския естествоисторически музей в София: нови находища, нови видове, вариетети и форми“, 1932), други — при използване на материалите в хербариумите на Агрономо-лесовъдния и Физико-математическия факултет (монографията му върху род *Poa*, съвместните му разработки с Н. Стоянов върху българските представители от родовете *Dianthus*, 1935 г., и *Centaurea*, 1935 г.), трети — главно въз основа на материали от теренни проучвания (статии му за флората на Врачанската планина, 1936 г., Пирин, 1938 г., Голо бърдо, 1936 г., в съавторство с Н. Стоянов). След сливането на Ботаниическият отдел с Ботаниическият институт при БАН Ахтаров преминава на работа в института и продължава изследванията си в областта на флористиката, таксономията и геоботаниката.

За успешната научна работа на Б. Ахтаров и за бързото му израстване като ботаник от съществено значение е неговата съвместна дейност с Н. Стоянов. От 1928 г. Н. Стоянов е нещатен научен ръководител на хербариума в музея и допринася много за издигането на неговия авторитет, особено сред научните среди в чужбина, където той е познат като виден български бо-

¹ През 1927 г. Давидов завършва трагично живота си (Станев, 1982а).

² Техническата работа по обработката на огромния фактически материал за речника е извършена главно от П. Балабанова и М. Шосев. За повече подробности около подготовката и отпечатването на книгата вж. предговора на Ахтаров (1939) и Станев (1977).

таник. Въпреки че до 1936 г. Н. Стоянов е ръководител на катедрата по земеделска ботаника в Агрономо-лесовъдния факултет, а от 1936 г. на катедрата по специална ботаника във Физико-математическия факултет и научната му работа е свързана главно с тези две катедри, част от своите проучвания той извършва в музея или със средства на музея. Най-тясно свързани с Ботаническия отдел са неговите 6 поредни статии, озаглавени "Kritische Studien und kleine Mitteilungen aus dem Herbar des Königlichen Naturhistorischen Museums in Sofia", публикувани през периода 1929—1941 г. В тях Стоянов фактически прави научна ревизия на целия хербариум, като коригира някои от определенията на другите ботаници и съобщава десетки нови за науката и за България таксони (*Fritillaria drenovskyi* D e g. et S t o j., *Arenaria pirinica* S t o j., *Crocus orbelicus* S t o j. (= *C. veluchensis* H e r b. var. *orbelicus* (S t o j.) S t o j. et S t e f.), *Sedum magellense* T e n., *Tunica olympica* B o i s s., *Secale silvestre* H o s t., *Valeriana dioscoridis* S. S. и др.).

Заслужава да се спомене и за съвместната работа на Ахтаров и Стоянов върху род *Anthemis*, замислена като монография, от която те успяват да публикуват само едно предварително съобщение (1937 г.), тъй като войната прекъсва проучванията им. Интересното в случая е, че благодарение на името и авторитета на музея и преди всичко на самия Стоянов авторите са получили материали, включително и типуси, от всички големи хербариуми в света, дори и от такива, които по принцип не разрешават да се изнасят растения извън сградите им.

Н. Стоянов и Б. Стефанов самостоятелно или в съавторство публикуват няколко статии въз основа на материалите, събрани по време на споменатите екскурзии през 1919—1922 г. (Н. Стоянов. „Ново иглолистно растение за нашата флора“, 1919; Н. Стоянов и Б. Стефанов. „Някои нови и редки за българската флора растения“, 1921; N. Stojanoff, B. Stefanoff. "Zwei neue Pflanzen aus Bulgarien", 1921; B. Stefanoff. "Beitrag zur Flora des Strandjia-Gebirges in Ost-Bulgarien", 1923 и др.). Следкомандировки от страна на музея Стефанов публикува и статията си „Горските формации в Северна Странджа“ (1924).

Трябва да се подчертае, че хербариумът на Ботаническия отдел изиграва голяма роля при написването от Стоянов и Стефанов на „Флора на България“, претърпяла три издания (С т о я н о в, С т е ф а н о в, 1925; С т а н е в, 1977, 19826).

Хербариумът е използван за научни справки и от всички останали наши ботаници. Както пише А х т а р о в (1943), научен труд из областта на българската флористика (би трябвало да се добави и таксономия — б. а.) е немислим без използването на този хербариум¹. Редица чуждестранни ботаници, посетили по това време България, също работят в хербариума: W. B. Turrill, S. Javorka, F. Novak, I. Horvat, J. Dostal, H. Anders, I. Györfy и др. Връзката на хербариума с чуждестранните ботаници се изразява и в изпращането им на материали за определяне и ревизия: през 1928 г. на д-р Szabo (Будапеща) са изпратени материали от род *Knautia*, а през 1936 г. на д-р Samuelson (Стокхолм) — материали от род *Alchemilla*.²

Б. Давидов, Б. Ахтаров и Н. Стоянов активно участвуват в живота на природонаучните дружества в страната, в провеждащи се у нас и в чужбина

¹ В някои случаи хербариумът е използван и от други специалисти, например през 1931—1933 г. микологът А. Радославов преглежда всички растения в него за паразитни микромицети. В резултат на тази ревизия пише своите пети (1934 г.) и шести (1938 г.) принос върху паразитната гъбна флора в България.

² ЛАИБ. Хронологични бележки на д-р И. Буреш за дейността на Ботаническия отдел в дати и факти (1928—1939).

конгреси, конференции и др.: през 1929 г. Н. Стоянов взема участие в конгреса на славянските лекари и природоизпитатели в Прага (на издръжка на музея), а през 1935 г. — в Световния ботанически конгрес в Амстердам.

Благоприятно въздействие върху научната дейност на отдела оказват и започналите да излизат през 1928 г. „Известия на Царските природонаучни институти в София“, в които са отпечатани 23 статии с ботаническо съдържание, повечето разработени в отдела или въз основа на материалите в хербариума (Б у р е ш, 1942).

Ботаническият отдел главно в лицето на Ахтаров развива и активна културно-просветна дейност: оказва съдействие на Министерството на народната просвета по различни въпроси, свързани с образованието по естествените науки, дава компетентни консултации на различни институти, организации, дружества и частни лица за видовата принадлежност, разпространението, състава, използването, начина на отглеждане и т. н. на различни растения. Особено много са запитванията в музея в областта на фитотерапията, тъй като точно по това време Б. Ахтаров става известен в цялата страна като много добър билколечител и ежедневно е търсен от десетки хора. Той ръководи и курсове по билкарство с агрономи, лесовъди и фармацевти, организирани от Министерството на земеделието и държавните имоти, по негови прескрипции в аптеките и билкарските магазини се продават лечебни чайове. Автор е на много научнопопулярни статии, посветени главно на лечебните растения и защитата на природата. Н. Стоянов и Б. Ахтаров играят важна роля при разработването на Закона за защита на природата и Закона за медицинските и благоуханните растения, както и при изготвянето на съответните списъци на видовете, включени в тях.

Ботаническа експозиция в Царския естественоисторически музей не е имало. Предвиждало се е да се подреди изложба от наши ендемични и редки растения, но идеята не се осъществи. Имало е наръчен хербариум, предназначен за справките, давани на билкари, учители, любители и граждани.

В заключение може да се каже, че независимо от липсата на ботаническа експозиция в музея (експонирането на растенията за разлика от експонирането на животните, минералите и другите природни материали и до днес представлява техническа и дизайнерска трудност) Ботаническият отдел развива твърде плодотворна събирателска, фондова, научна и културно-просветна дейност, която следва да бъде оценена по достойнство.

Няколко думи за състоянието на ботаниката в Природонаучния музей след 9 септември 1944 г. Както беше казано, през 1947 г. Ботаническият отдел престава да съществува (същото важи и за Геологическия), а Зоологическият става част от Зоологическия институт при БАН. В утвърдената през 1974 г. нова структура на музея (вече Национален природонаучен музей) е предвидена и секция по ботаника. През декември 1975 г. е назначен и ботаник (ст. н. с. Донка Недева), няколко години по-късно (през април 1979) и биолог специалист (Васил Вутов). Главната задача на секцията е разкриването на ботаническа експозиция и полагане основите на нов хербариум. Експозицията е открита на 1. VI. 1980 г. в една неголяма зала и включва следните теми: „Високопланински растения“, „Раннопролетни растения“, „Лечебни растения“ и „Лишеи“. В новосъздадения хербариум сега се съхраняват колекцията от лишеи (около 4000 екзиката, от тях определени около 2700 вида), закупени от лихеноложката Божана Желязова, и около 1200 хербарни листа от почти 1000 вида висши растения, повечето събрани от В. Вутов. Секцията разполага и с колекция, дело също на В. Вутов, от хоризонтални и тангенциални стъблени срезове от около 50 вида наши дървесни растения. С това е поставено началото на националната ксилотека.

ЛИТЕРАТУРА

- А х т а р о в, Б. 1939. Предговор. — В: Д а в и д о в, Б., А. Я в а ш е в. Материали за български ботанически речник. С., Придв. печ., 1—11.
- А х т а р о в, Б. 1943. Доклад за научната, културно-просветната дейност и ролята в стопанския живот на България на Царските природонаучни институти. — Училищен преглед, 42, № 2, 282—297.
- Б у р е ш, И. 1942. Петнадесет години „Известия на Царските природонаучни институти в София“ (1928—1942). — Изв. Царските природонаучни инст. в София, 15, 257—303.
- С т а н е в, С. 1977. Дейността на академик д-р Иван Буреш, свързана с развитието на българската ботаника. — Изв. музеите в Южна България, 4, 9—21.
- С т а н е в, С. 1982а. Божимир Давидов (21. II. 1870 — 16. IX. 1927). — В: Бележити български ботаници. С., Нар. просвета, 45—52.
- С т а н е в, С. 1982б. Добрата стара флора. — В: Звезди гаснат в планината. С., Земиздат, 170—180.
- С т о я н о в, Н. 1939. Литература върху флората на България за последните единадесет години (1928—1938). — Изв. Царските природонаучни инст. в София, 12, 209—230.
- С т о я н о в, Н., Б. С т е ф а н о в. 1925. Флора на България. Ч. II. С., Държ. печ. 758 с.
- Т у л е ш к о в, К. 1957. Академик Иван Буреш и младите научни кадри. — Изв. Зоол. инст., 6, 87—106.
- Т у л е ш к о в, К. 1960. Научната и организационната дейност на акад. Ив. Буреш. — В: В е л и ц о в а, Л. Иван Йосифов Буреш. Библиография. С., БАН, 7—24.

Постъпила на 16. XI. 1989 г.

Адрес на автора:
Стефан Станев
Природонаучен музей
ул. „Ген. Заимов“ № 34, 4002 Пловдив

BOTANICAL COLLECTIONS OF THE NATIONAL MUSEUM OF NATURAL HISTORY AT THE BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

Stefan Stanev

(S u m m a r y)

The Botanical Department at the former Royal Museum of Natural History in Sofia was opened on June 1st 1919 following the initiative of the Director of the Museum Dr. Ivan Buresch and existed up to 1947, when it merged with the newly founded Institute of Botany at the Bulgarian Academy of Sciences. One of the major contributions of the department from that period was the building up of a large herbarium, based on the collections of the first Bulgarian botanists-florists. At present it is a part of the herbarium of the Institute of Botany at the Bulgarian Academy of Sciences. The Botanical Department was responsible for active research in the study of the flora and vegetation of Bulgaria, begun by B. Davidov, B. Ahtarov, and N. Stojanov. A specialized library in botanical studies was also begun.

A Botanical Section was restored at the National Museum of Natural History in 1975. The botanical exposition was opened for the first time in 1980. The building up of a herbarium, which at present has the largest collections of lichens (about 4000 exicata), as well as a national xylotheque has begun.